

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

№ 12

ГРУДЕНЬ

1940

Электронная библиотека Одесского художественного музея

www.ofam.od.ua

ОБРАЗОТВОРЧЕ МИСТЕЦТВО

ОРГАН УПРАВЛІННЯ В СПРАВАХ МИСТЕЦТВ ПРИ РАДНАРКОМІ УРСР
ТА СПІЛКИ РАДЯНСЬКИХ ХУДОЖНИКІВ УКРАЇНИ

№ 12

ГРУДЕНЬ

1940

1820—1940

*Фрідріх Енгельс (за молодих років). Малюнок
до 120-річчя з дня народження.*

З М І С Т

	Стор.
Нове художнє поповнення	3
Мих. НАБОК — Народна творчість західних областей України .	4
М. КОТЛЯР — Й. Є. Буковецький	7
А. ГУДАЙТІС — Мистецтво литовського народу. Лист з Вільнюса	12
Г. РАДІОНОВ — Виставка творів Фельдмана	16
Е. ГОЛЛЕРБАХ — Проекти пам'ятників на місцях боїв з білофі-	
нами	18
Л. КАЛЕНІЧЕНКО — Реставрація пам'яток мистецтва	20

По музеях.

М. ЧОРНОГУБОВ — Федотовські твори в Київському музеї ро-	
сійського мистецтва	26

На 1-й стор. обгортки:

І. ТРУШ. Дніпро біля Києва. Олія.

На 2 і 3 стор. обгортки:

В. ЮЗЕФОВИЧ — Сучасний англійський портрет.

КОЛЬОРОВІ ДОДАТКИ:

І. ТОІДЗЕ. Товариш Сталін у тбіліських залізничних
майстернях. Олія.

В. АВЕРІН — Риби. Олія.

Видає: Державне видавництво „Мистецтво“.
Адрес редакції: Київ, вул. Воровського, 22.

Редактор Г. Радіонов.
Коректор В. Пасічний.

Є. Й. Буковецький

Нашу чергову статтю ми присвячуємо одному з одеських художників старшого покоління. Травнем 1890 р. датує Євген Йосипович Буковецький свій перший самостійний виступ як художника, і з того часу всі 50 років діяльного життя були заповнені невтомною вдумливою працею в мистецтві.

До художника, творчий облик якого складався такий довгий час, ми повинні підходити, як до явища складного в його суб'єктивному і суспільному змісті.

В мистецтво революції Євген Йосипович ввійшов уже готовим художником, з твердо виробленими на практиці поглядами на завдання мистецтва і на його засоби, з своїми смаками і навичками. Революція неминуче повинна була змусити художника переглянути цей творчий досвід у світлі нових завдань, поставлених радянським життям і мистецтвом.

Як часто у нас примітивно розуміють цю перебудову старого художника! Безглуздо і схематично було б розуміти її як блискавичний перелом у свідомості старого художника, хоч би як щиро він бажав поставити своє мистецтво на службу новим завданням і новому суспільству. Творчість радянського художника старшого покоління слід розглядати як складний стоп багатьох елементів, що більш або менш органічно злилися залежно від індивідуальної біографії того чи іншого художника. Тут відіграють дуже важливу роль і середовище, що виховало художника, і традиції, і знання, і те коло ідей і вражень нового життя, які знайшли відгук у свідомості старого майстра і змусили його по-новому подивитися на життя і людей.

Я спробую ілюструвати свою думку одним прикладом. Є. Й. Буковецького як художника характеризують його безперечно витончений смак і велика загальна і художня культурність. Цікаво, як ці риси, що визначають своєрідність Є. Й., зберігаючи цілком своє провідне значення, звучать зовсім по-різному до революції і в радянські часи. Зображаючи до революції людей, близьких йому — людей з вищого товариства і буржуазну інтелігенцію Є. Й. Буковецький прагнув надати їх обличчю певного нальоту аристократизму, вишуканості, світського блиску і психологічної тонкості. В наші часи, у новому радянському суспільстві смак і культура художника виявляються в новому

аспекті; зображаючи нових людей країни соціалізму, учених, громадських діячів, стахановців, художник розкриває в них риси благородства ґрунтовно іншої формації; ці риси тут виявляються як простота, невимушеність і горда свідомість людської гідності, властиві новій інтелігенції. Це свідчить про вірне почуття художника, який, не зраджуючи своїх смаків, зумів дати їм зовсім новий вираз.

Походячи з родини заможної і інтелігентної Є. Й. Буковецький був людиною матеріально забезпеченою, і це перед революцією створювало для нього відносну свободу творчості. Ці ж умови дозволили йому виробити в собі не тільки вузького професіонала.

Можна сказати, що робота в малярстві для Є. Й. Буковецького була тільки більш улюбленим і звичнішим способом відгукатися на враження від життя і людей. Він одночасно був і палким колекціонером з великими знаннями, досвідом і смаком у цій галузі, і так само палко любив музику. Найкращим відпочинком для Євгена Йосиповича завжди було виконання Баха або Бетховена і інших класиків на роялі (і тут він був більше, ніж звичайним дилетантом).

Він відзначався ще невтомною організаторською і громадською діяльністю в галузі мистецтва, прагненням об'єднати художників, виявити найталановитіших з

них і допомогти їм в їх роботі.

Всі ці риси, безперечно, знайшли свій відбиток і в мистецтві художника.

Є. Й. Буковецький народився в Одесі 4 грудня 1866 р. Батько його був військовим і брав участь в Севастопольській кампанії. До моменту народження художника батько його вийшов у відставку в чині майора. Є. Й. Буковецький був хворобливою дитиною. Це звільнило його від потреби йти за прикладом батька на військову службу, але ця ж обставина заважала йому обрати наукову діяльність, про яку він мріяв в юні роки. Успішно закінчивши семикласне реальне училище, Є. Й. Буковецький вступив в Петровську сільськогосподарську академію. Спочатку він думав вступити на природничий факультет університету, але для цього була потрібна додаткова і серйозна підготовка. Погане здоров'я не дозволяло Є. Й. Буковецькому посилено займатися навчанням. Але й навчання в Петровській академії тривало не-

Є. Буковецький. Автопортрет. Пастель.

Є. Буковецький. У суді Олія 1895.

довго, і незабаром Є. Й. звертається до мистецтва. Велику роль в цьому відіграв вплив особистого друга Буковецького художника Нілуса.

Підготувавшись за рік, Є. Й. Буковецький в 1887 р. вступає в Одеське художнє училище. Як і більшість одеських художників він пройшов шкільний курс під керівництвом видатних педагогів Ладиженського і Костанді. В 1890 р. він закінчив одеську школу і без іспиту вступив на другий курс Вищого художнього училища при Академії мистецтв. Але постановка художнього виховання в Академії здалась Є. Й. Буковецькому рутинною і консервативною. Незадоволений Академією він незабаром лишає її і їде в Париж. За короткий час перебування в Академії видатні здібності Є. Й. Буковецького звернули на себе увагу Рєпіна, який і далі з інтересом стежив за творчою діяльністю нашого художника. Це знайшло відбиток в схвальному відгуку Рєпіна про Буковецького. Виділяючи з одеських художників Ю. Р. Бершадського, Нілуса і Буковецького, Рєпін говорить про свіжість і своєрідність їх обдаровання, яку не змогла засушити Академія (Рєпін — „Далекое и близкое“).

Залишивши Академію, Є. Й. Буковецький вперше поїхав за кордон. Найдовше він прожив у Парижі, де вчився в приватній академії Жульєна під керівництвом Жан Поль Лоранса і інших майстрів. Далі художник відвідав Мюнхен, де оглянув ряд приватних колекцій і копіював у музеях. В 1891 р. він повернувся в Росію.

Свою самостійну роботу як художник Є. Й. Буковецький почав як типовий змальовувач побуту й життя середнього буржуазного кола, в тому улюбленому

жанрі побутових сцен, просякнених тенденціями соціальної характеристики, який характеризував „передвижництво“ в його пізній період. Таким був уже перший самостійний твір художника.

Ще після закінчення одеської школи, в 1890 р. Є. Й. Буковецький написав свою першу самостійну картину під назвою „Довідкова контора“. В плані „передвижницького“ побутового жанру написана наступна картина художника „У багатого родича“. Це безперечно видатний твір, дуже вдалий за ідеєю, з великими живописними і композиційними достоїнствами, з дотепно розв'язаним психологічним завданням соціального контрасту. Вона принесла молодому художникові перший успіх.

Історики і критики „передвижництва“ вітали картину. Нею був захоплений Стасов, позитивно писав про неї і Собко. „Передвижники“ надовго запам'ятали цю картину. Як згадує художник Нілус, повертаючись з щорічних зборів учасників „передвижних виставок“, кожний раз розповідав, що художники згадують Буковецького і його видатну картину „У багатого родича“ (хоч він встигнув уже виступити з новими творами). Буковецький розповідає, як він тоді схвилювано читав рецензію Стасова про виставку, шукаючи згадки про себе донебудь наприкінці статті. Але Стасов написав про його картину на самому початку статті і дуже докладно й схвально. Дуже подобалась картина „У багатого родича“ Третьякову, який придбав її для своєї галереї. Є. Й. Буковецькому було дуже приємно бути представленим у цій скарбниці російського мистецтва.

Репродукція з картини „У багатого родича“ була

надрукована в журналі „Новий мир“ і на листівках. Через кілька років (1901 р.) „Нива“ знову друкує репродукцію з картини, супроводячи її докладним описом і тлумаченням сюжету.

Художник дає в цій картині ще нескладну групу з дуже вдало скомпонованих трьох фігур. Праворуч „багатий родич“, важка, самовпевнена фігура ділка або банкіра, який, зручно всівши в кріслі, біля со-лідного „бюро“, дає батьківські поради, супроводячи їх розміреним жестом руки. Ці поради, очевидно, повинні замаскувати небажання подати реальну до-помогу. Ліворуч — тісно з'єднана група „бідних ро-дичів“, ще краще характеризованих — мати і син. Юнак недовіркою спід лоба дивиться на „багатого дядька“, не дуже задоволений його порадами. У бо-язкому й покірливому погляді матері, звернутому на сина, виразно читається благання до сина смири-тися і ласкаво просити милості і протекції у багатія. Цю психологічну ситуацію дуже добре підкреслює композиційна побудова картини: фігура багатія з сто-лом утворює важку нерухому масу, якій протиста-влені вимальовані на стіні „ріденькі“ силуети матері і сина.

В 1894 р. на „XX передвижной выставке“ Є. Й. Буковецький виставив картину „Фотограф-аматор“. Нескладна картина з однією всього фігу-рою (для неї позував художник Т. Я. Дворніков) становить один з найорганічніших жанрових творів нашого художника. Світло з вікна праворуч м'яко окутує фігуру і грає прозорими рефlekсами на одязі, волоссі і всіх речах аматорської фотолабораторії. Не маючи шаблону і навмисності у трактуванні жан-рового образу, картина справляє приємне враження своєю щирістю (картина в Одеському музеї росій-ського і українського мистецтва).

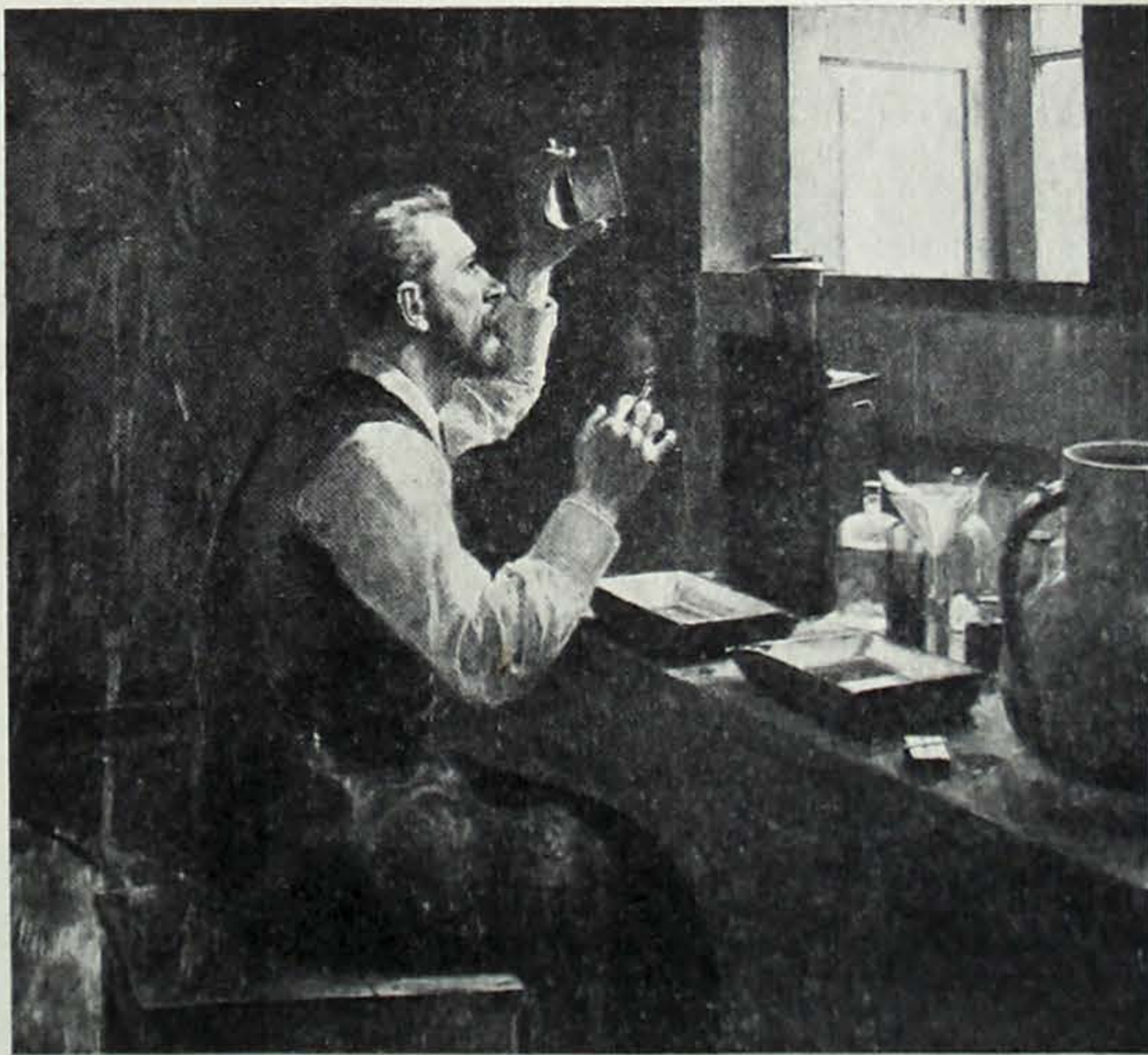
В 1895 р. Є. Й. Буковецький пише четверту велику жанрову картину „В суді“. За змістом це одна з найскладніших картин художника. Він не показує нам суддю, його цікавить тільки психологічна характеристика маси публіки в залі, отже, по-казані тільки місця для публіки, що рядами заповнює картину. Полотно побудовано майже ба-рельєфно, але для посилення простору і руху ліній худо-жник будує ряди лав з публікою трохи перспективно. Це дозво-ляє йому розгорнути лаву пер-шого плану більш фронтально і показати на ній головних пер-сонажів картини. Тут сидять „позивачі“ — літня й молода дами в темних вдов'ячих убран-нях і група найближчих роди-чів. Можна припустити, що справа йде про спадщину. Найуважніше художник харак-теризує ці фігури першого пла-ну. Пихато, з свідомістю влас-ної гідності, пряма, наче монумент, сидить літня дама. Ко-кетливіша поза боязкої грації й суму у молодій жінки. Їх найближчі сусіди різноманітно характеризовані. Дуже вдало подані народні типи в дальших рядах, де сидять свідки або люди, які чекають розгляду сво-єї справи.

Картина прекрасно об'єднана гармонійною гамою чорного, рожевувато-коричневого і сірого, але їй бракує легкості і повітряності. Фігури не оточені атмосферою, вони ніби занадто вплили одна в одну. Не зовсім витримані плани і відносні розміри фігур. Через те в цілому створюється враження важкості і переобтяження. Лише колорит об'єднує все, але він ще занадто музейно-темний.

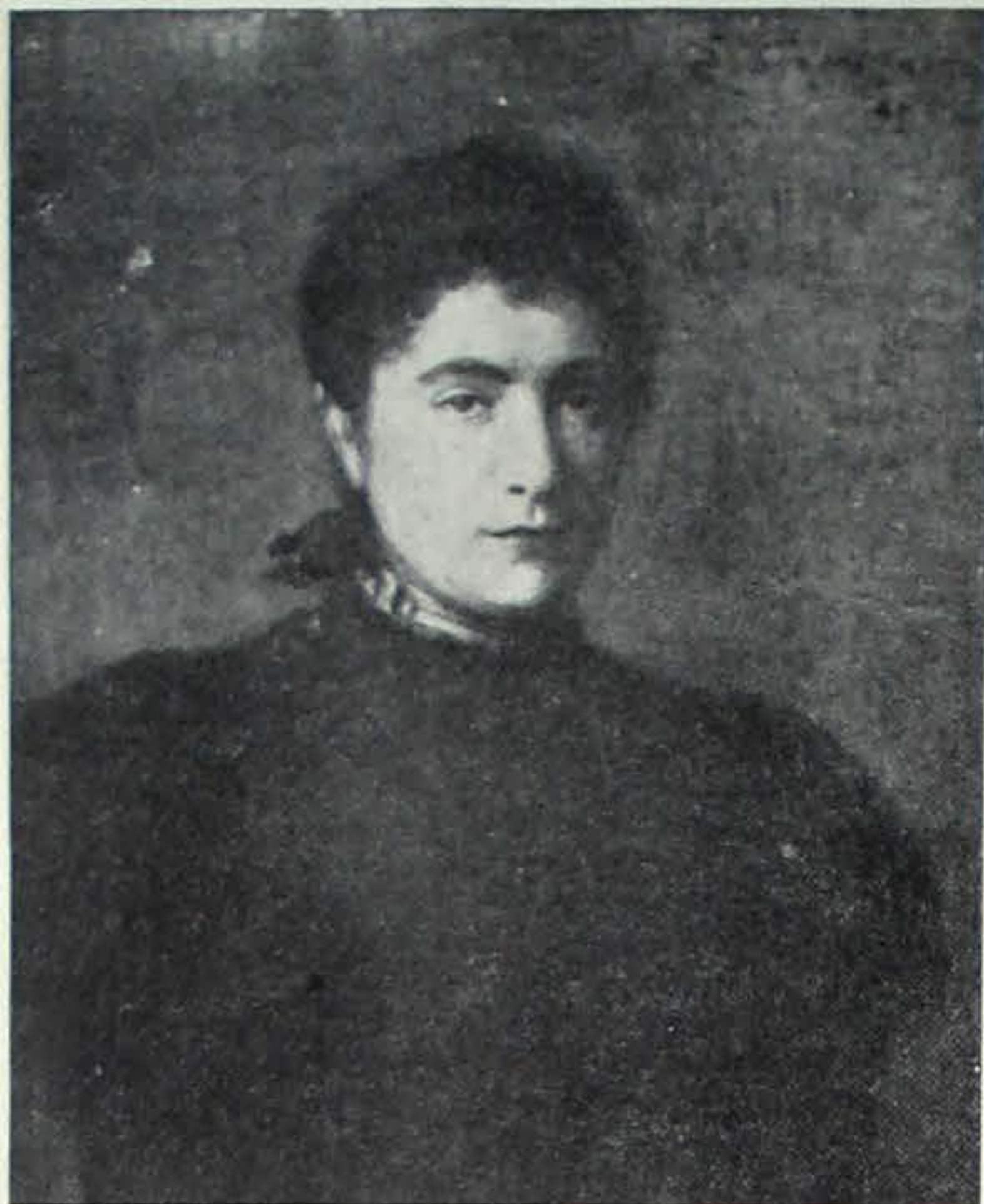
Є. Й. Буковецький, здаючи собі виразну справу у цих дефектах своїх перших кар-тин, далі ставить собі завдання вияснити свій живопис і зробити його більш повітряним.

Художник виставив картину на XXI „передвижной“ в 1895 р. і на Нижньогородській виставках; далі її придбав приватний колекціонер (в 1937 р. картина перейшла в Музей російського і українського ми-стецтва).

Ми вже відзначали, що в складних композиційних картинах увага художника зосереджується переважно на обличчях. Далі художник ставить собі завданням поглибити саме цей головний, на його думку, елемент картини. Для цього Є. Й. Буковецький зовсім відмо-вляється тимчасово від картини, працюючи переважно над окремими етюдами голови або — правильніш — портретними етюдами. Художник згадує, що тоді, в юнацькі роки, він дуже наївно оцінював це зав-дання. Йому здавалось, що писати окреме обличчя поза картиною — легше. Тільки написавши багато портретів, художник збагнув, яку складну живописну і психологічну проблему являє людське обличчя. Є. Й. Буковецький за найближчі роки написав до 500 таких етюдів голови, але задовольнила його менше як п'ята частина їх. По суті, в усій своїй даль-

Є. Буковецький. Фотограф-аматор. Олія. 1894.

Є. Буковецький. Портрет. Олія.

шій діяльності художник лишився в основному портретистом.

Є. Й. Буковецький вважає два моменти переломними в своїй діяльності: перехід від темного живопису до ясного і звернення від картин до етюдів голови і далі — до складного портрета. Ми нижче детально спинимося на аналізі методу художника в галузі портретного малярства.

Для повноти характеристики треба спинитися на громадській діяльності Є. Й. Буковецького, типовій для нього як людини і художника. Він завжди прагнув збирати і об'єднувати на ґрунті спільних інтересів талановитих художників і інших діячів культури. До революції ця організаторська діяльність мала більше замкнено-інтимний характер, продиктований умовами побуту того часу. Досить забезпечена людина, Є. Й. Буковецький влаштовував у себе „звані“ обіди, на які збирав спеціально запрошених осіб. Ці інтимні збори в атмосфері образотворчих мистецтв і музики були насичені жвавим обміном думок про життя театру, літератури і малярства. Дуже скоро, зав'язавши широкі зв'язки серед діячів культури, Є. Й. Буковецький стає ініціатором і душею організації ряду товариств. В 1891 р. з його ініціативи організується „Товарищество южно-русских художников“ в Одесі, статут якого складає Є. Й. Буковецький разом з художником Нілусом.

Пізніше Буковецький віддає багато енергії організації Одеського літературно-артистичного товариства. Тісне товаришування і часті дружні зустрічі з видатними представниками літератури і театру теж були результатом широких культурних інтересів нашого художника. Він згадує про свої зустрічі з письменниками Федоровим, Максиміліаном Волоши-ним і Ол. Толстим — нині радянським письменником-

орденоносцем. Є. Й. Буковецький був також одним з засновників товариства любителів художньої старовини.

Уважно проглядаючи список творів Є. Й. Буковецького по роках, можна помітити, що ранній період діяльності художника відданий побутовому жанру. Тоді створені в основному його сюжетні композиції („В довідковій конторі“ — 1890 р., „У багатого родича“ — 1891 р., „Чиновник“ — 1892 р., „Фотограф - аматор“ — 1894 р., „Гра в шашки“ і „В суді“ — 1895 р.). Це коло тем цікавило художника не далі кінця 90-х років. Отже, воно збігається з загальною тенденцією епохи, бо наприкінці 80-х років і в першій половині 90-х років мистецтво розвивалося ще під прапором ідейного реалізму „передвижництва“.

Весь наступний період діяльності Є. Й. Буковецького характеризується пануванням в його творчості портрета. Можна сказати, що художник з 50 років творчого шляху 40 віддав портрету. Це не виключає і інших галузей малярства; поруч з портретом художник досить часто звертається до пейзажу, і, крім того, треба відзначити нечисленні, але серйозно студійовані етюди тіла.

Отже, Є. Й. Буковецький в основному виступає як портретист. У цій галузі художник виробив глибоко

Є. Буковецький. Портрет. Олія.

індивідуальний і точний творчий метод, якого й незмінно додержувався. Це не обмежувало для нього можливості шукань і еволюції.

На перший погляд багато портретів Є. Й. Буковецького з погляду техніки справляють враження незакінченості, ескізності. Але, уважніше вдивляючись в них, дуже скоро розумієш, що це, власно кажучи, прийом, що по суті в них все сказане, що це — своєрідний лаконізм заходів, живописна небагатослівність, яка, проте, вичерпує характеристику зображеного. У висловленнях самого художника розкривається для нас внутрішній зміст його методу. „Завжди при роботі над портретом, — говорить він, — коли я стояв перед моделлю, мене не так цікавили живописні завдання, як дана людина, що сиділа передо мною“.

Є. Й. Буковецького ніколи не цікавила технічна закінченість картини (крім раннього періоду). „Якщо головне зроблено, — говорить він, — якщо добився, чого хотів, навіщо дбайливо прикрашати, округляти, ретушувати?“

Крім близьких людей, родичів, знайомих Є. Й. Буковецький писав діячів того суспільного кола інтелігенції наукової, літературної і художньої, до якого належав сам. Галерея створених ним портретів робить його істориком свого часу. Тут — професори Павловський, Неміровський, Зільберберг, архітектор Нестурх, інженер Рейнгерц, авіатор Уточкін, письменник Чуковський, історик літератури проф. Лазурський, історик Одеси А. де-Рібас, художники Нілус, Заузе, Шварц, Кріхаський, Кальнінг і ін. Всього Є. Й. Буковецький написав понад 250 портретів, не рахуючи численних етюдів голови чисто лабораторного порядку.

Різноманітність, тонкість і правдивість характеристик всіх цих людей різноманітних професій, характерів і громадського стану досягнуті наче простими способами, але портрети разючо „схожі“ на свої оригінали (ми говоримо не тільки про зовнішню схожість). Ця індивідуальна виразність людського обличчя досягнута невловимими засобами: непомітний вигин брів, рух повік, широко розкриті або напівзакриті очі, нахил голови, поза, положення рук — і ось найтипніше в людині схоплене й зафіксоване.

Не відокремлюється від інших моментів у портреті і його колористичне вирішення. Хоч більшість портретів написана в ясній теплій гамі, але більш чи менш контрастний живопис, прозорий і легкий, або щільний і локальний служать способами, які акцентують враження від портрета. Основне, що цікавить художника — людське обличчя. Ось чому в портреті він часто обмежується зображенням голови, іноді подає людину по груди, рідко по коліна або на весь зріст, — і тоді поза зображеного, рух його даються природно і типово.

У загальному стилі портретів Є. Й. Буковецького помітно прагнення йти від інтимного, ліричного в людині. Не зважаючи на легкість і широту їх виконання, в них немає бравурності, нічого шумного, „шикарного“, парадного, вони завжди стримані й благородні.

Хоч більшість портретів Є. Й. Буковецький писав олією, але один з улюблених матеріалів художника — пастель. Прагнучи до моментальної і безпосередньої передачі враження від натури, художник природно дає перевагу матеріалові ще гнучкішому, ніж олія. В роботі пастеллю художник ніби відчуває свій твір безпосередньо на кінчиках пальцю. Може, техніка пастелі іноді навіть відбивається в методах роботи олією. Ми часто бачимо в роботах Є. Й. Буковецького, як художник, тонко прописавши полотно так, що оголена вся його фактура, посилює тон і рельєф тонким штрихуванням пензлем, подібним до штрихування пастеллю.

Є. Буковецький. Портрет. Олія. 1937.

Творчість кожного художника, хочби яка вона була індивідуальна, складається під різними впливами художньої культури минулого і сучасного. Трудно вказати художників, що безпосередньо впливали на Є. Й. Буковецького. Безпосередніх впливів у нього не можна знайти майже ніде. Безперечно все таки, що при виробленні стилю портрета художникові допомогло уважне вивчення найкращих російських майстрів інтимного психологічного портрета: Серова і Сомова. Можна також вказати на безумовний західний вплив. Про деякі свої симпатії говорить сам художник. Він указує, що в ранній період захоплювався старими майстрами — Рембрандтом, Веласкесом. Не забудемо також колекціонерські смаки його. В цей період в живопису Є. Й. Буковецького переважали темні тони і прагнення до більшої закінченості („Портрет у шоломі“, 1904). Далі художник уважно вивчає і високо оцінює досягнення імпресіонізму. Але

найбільше його захоплюють ті майстри, що зуміли дати гармонійніше мистецтво, в якому чітка форма і реалізм класиків помножені на чистоту кольору, повітря і світло імпресіоністів. Є. Й. Буковецький цінить таких майстрів, як Гастон ла Туш, Ренуар, Аман-Жан, Люсьєн Сімон. Його захоплює в їх роботах тонке відношення фарб, гра тонів, холодних і теплих сірих, легкість сприймання, вміння їх передати тремтіння життя, легкий біг ліній.

За роки революції портретне мистецтво Є. Й. Буковецького поглибилось і набрало нових рис. Поруч з ліричністю і простотою ми часто бачимо прагнення до значності, широти і більшої свободи, до безпосередності характеристики. Ці риси продиктовані новою „моделлю“ художника, людиною нового радянського суспільства. Тут художник повинен бути ще тоншим в різноманітності характеристик. Справді, як влучно характеризовані ці люди різних зайнять і кола інтересів, об'єднані, проте, спільними рисами — почуттям свободи і власної гідності радянського громадянина.

Ось портрет музиканта проф. Вілінського. Як вірно схоплена поза, нервові напруження зверненого вперед обличчя, блиск очей, напіврозкритий рот людини, яка ніби прислухається до звучання гармоній! Ось портрет ученого — академіка-орденоносця проф. Філатова. Тут менше зовнішньої експресії, емоційності, трохи важка поза, але зіркі очі на спокійному обличчі свідчать про напружену роботу думки ученого, який тисячам людей повернув щастя бачити сонце і блакитне небо. От стахановець, молодший командир Радько. У повній упевненості і свободі позі стоїть він на весь зріст на невеликому етюді.

Як і багато радянських майстрів старшого покоління (Габар, Нестеров, Котов), Є. Й. Буковецький поставив собі почесним завданням створити галерею видатних сучасників, славних людей сталінської епохи. Серед написаних ним портретів знатних людей нашої країни, зокрема Одеси, відзначимо: професорів-орденоносців Столярського, Рейнгольда і Старкової, академіка Третьякова, артиста Брандеско і ін.

Ми спинилися на роботі Є. Й. Буковецького в галузі портрета як найближчої для художника галузі.

Коло інтересів художника, проте, не обмежується портретом. Він велику увагу віддає також проблемі пейзажу. Є. Й. Буковецький не ставив перед собою проблему пейзажу як закінченої композиції-картини. Його насамперед захоплює завдання зображення і аналізу безпосереднього враження від природи: світло, повітря, простір і рух атмосфери. Але велика спостережливість художника сприяє тому, що здебільшого він дає не фрагментарний етюд з одностороннім розв'язанням завданням, а твір, який справляє дуже цілне враження. Ясний живопис, складні тональні відношення, рівновага частин такого етюду завжди справляють гармонійне враження.

Все своє життя Є. Й. Буковецький кожне літо незмінно виїжджав в околиці Одеси або різні райони України, привозячи звідти численні етюди. Не зраджує цієї традиції Є. Й. Буковецький і тепер. Кожне літо художник віддає уважному вивченню природи. Ми в минулому році теж з задоволенням розглядали ці етюди на виставці Одеської філії Спілки радянських художників. Це були типові для Є. Й. Буковецького ясні етюди красивих, прозорих тонів.

Таку ж роль, як пейзаж, для Є. Й. Буковецького відіграє живопис нагого тіла. Це — насамперед шлях до вивчення природи, до розкриття її краси, законів побудови реальної форми і кольору, секрети передачі трепету справжнього життя. У цій важкій галузі Є. Й. Буковецький теж видатний майстер. Його етюди тіла строго нарисовані, м'яко виліплені і не мають усяких зовнішніх ефектів. Безперечно, з своєї роботи над пейзажем і нагим тілом художник виходить завжди збагаченим для своєї основної роботи, для роботи над портретом.

Тепер Є. Й. Буковецький працює над цікавим і важким завданням колективного портрета. До 75-річчя Одеського художнього училища він пише великий груповий портрет професорів і асистентів училища, який обіцяє бути однією з найцікавіших праць художника.

Так Євген Йосипович віддає всю суму своїх знань своїй батьківщині, невтомно працюючи весь час, не зважаючи на свій похилий вік.

М. Котляр

Мистецтво литовського народу

Лист з Вільнюса.

Століттями гноблений литовський народ при допомозі славетної Червоної Армії здобув довгождану волю. Він вперше відчув себе справжнім хазяїном усіх культурних і матеріальних цінностей, які він сам віками створював. В історії жодного народу, мабуть, не було такої великої прірви, такого глибокого антагонізму між народними масами і аристократією-феодалами. Литовські бояри свій народ не тільки утискували і експлуатували, але вони його ненавиділи і зреклись своєї мови та культури. Після горе-звісної Люблінської унії з феодальною Польщею литовські бояри і духівництво, які являли собою тодішню інтелігенцію зовсім відмежувались від свого народу і, перейнявши мову та культуру панської Польщі, почали колонізувати литовський народ, особливо через церкву. Царська Росія, до складу якої ввійшла Литва після розподілу Польщі, провадячи русифікаторську політику серед завойованих

народів і бажаючи покінчити з народною культурою, в 1864 році заборонила друкувати книги литовською мовою. І все ж литовський народ, гноблений своїми і чужими князями, зміг створити своєрідні і багаті мистецькі цінності і зберегти їх до наших днів.

Ті безмежно тяжкі духовні і матеріальні умови життя литовського народу надали всій його художній творчості журливого і часто трагічного характеру. Кольори сільських тканин в порівнянні з кольорами тканин інших народів — сумні і нерідко темні. Надзвичайно багата дерев'яна скульптура, що має переважно релігійні сюжети, сповнена драматичної експресії. Народ, століттями знаходячись в злиднях і безпросвітній темряві, встановив на всіх шляхах і пагорбах тисячі хрестів, незвичайно багатих архітектурними конструкціями і народним орнаментом. Внаслідок поверхового обслідування таких хрестів знайдено більше 4000. Ці хрести і народна скульптура